

La universitat, en nombres vermells

La universitat viu moments de canvi. Les tendències demogràfiques a la baixa, la velocitat dels canvis tecnològics i la nova societat del coneixement que s'albira obliguen a repensar un model universitari ja obsolet i poc sostenible econòmicament.

ARXIU / JOAN CELIA

cosa per incrementar-ne la qualitat. I per això es necessiten més recursos. Uns recursos que d'un temps ençà es busquen al si del sector empresarial. L'acostament de la universitat al món de l'empresa es fa per obtenir recursos i per adonar-se de les necessitats reals de les empreses.

Segons la Llei, les funcions de la Universitat són crear, desenvolupar i transmetre coneixements de la ciència, tècnica i cultura, com també preparar per a l'exercici d'activitats professionals que exigeixin l'aplicació de coneixements i mètodes científics o artístics. La universitat pública la promouen els poders públics al servei dels interessos generals de tota la comunitat. Creada per llei del Parlament, el gruix del finançament va a càrrec dels pressupostos generals de la Generalitat. Les taxes acadèmiques dels estudis que condueixen a l'obtenció dels títols oficials són fixades pel govern, d'acord amb els límits que estableix el Consejo de Universidades. Quant a la universitat privada, la constitució garanteix la llibertat de creació de centres docents.

Dins aquest marc, el dèficit que van arrossegant les universitats ha portat a una situació molt difícil de mantenir. Per primera vegada la Universitat de València ha retardat la presentació de les línies generals pressupostàries de l'any en curs. El risc que el pressupost del 1998 acabés en dèficit s'ha mantingut fins a l'últim moment, i els primers càlculs per al 1999, aplicant-hi el model vigent, donaven una di-

Reunió dels representants de les universitats dels Països Catalans a la Universitat de les Illes Balears (8-7-94). L'Institut Joan Lluís Vives, que aplega gairebé totes les universitats de parla catalana, fou creat definitivament el 28 d'octubre de 1994 a la ciutat de Morella.

Hem entrat en una nova cultura universitària. De primer va ser la democratització de les universitats, després vam assistir a l'arribada en massa d'estudiants als campus i ara vivim una època marcada per una gran oferta i demanda d'estudis de post-grau. El futur sembla que dibuixa una societat hipercanviant en què la formació permanent serà imprescindible per a entrar en la societat del coneixement a què ens hem avestat. Però, amb tot, la davallada d'estudiants a les aules, a conseqüència del descens demogràfic, ha començat a notar-se i els números no quadren.

La guerra de l'oferta de post-graus, mestratges i estudis de ter-

cer cicle i complementaris significa, per a algunes universitats, una oportunitat única d'explotar una nova font de finançament. A més, gràcies a les tecnologies de la informació i a les comunicacions (TIC), es pot plantejar per primera vegada la possibilitat de canviar el model homogeni de transmissió del coneixement. És cert que l'entrada massiva d'estudiants va fer augmentar el professorat, el personal administratiu, les infraestructures i, òbviament, les inversions. Però ara la situació ha canviat radicalment i les mateixes universitats són conscients que, si no volem un model d'universitat que serveixi únicament per a allotjar l'excés d'ocupació, s'haurà de fer alguna

Xarxa d'Universitats de l'Institut Joan Lluís Vives

1. Universitat d'Alacant

- ✓ Busca en la Universitat d'Oriola (1610-1824) la tradició humanística del Renaixement.
- ✓ 29.793 alumnes (curs 1998-99).
- ✓ 50 titulacions.

4. Universitat d'Andorra

- ✓ Inicia la seua activitat acadèmica el curs 1988-89.
- ✓ 9 titulacions en modalitat virtual.
- ✓ Les activitats estan basades en un acord de col·laboració amb la Universitat Oberta de Catalunya.

5. Universitat Autònoma de Barcelona

- ✓ Creada el 1968.
- ✓ 36.893 alumnes (curs 1996-97).
- ✓ 68 estudis de 1r i 2n cicle.

6. Universitat de Barcelona

- ✓ Representa la continuïtat dels estudis instaurats a Barcelona el segle XV i suprimits per Felip V l'any 1717.
- ✓ 74.000 alumnes (curs 1998-99).

8. Universitat de Girona

- ✓ Els orígens daten del 1446 amb el decret reial fundacional.
- ✓ 13.000 alumnes (curs 1998-99).
- ✓ 37 estudis.

11. Universitat de les Illes Balears

- ✓ Amb 18 anys de vida, compta amb extensions universitàries a Menorca i a Eivissa-Formentera.
- ✓ 13.696 alumnes (curs 1998-99).
- ✓ 52 titulacions i més de 5.000 cursos.

7. Universitat Internacional de Catalunya

- ✓ Universitat privada sense ànim de lucre promoguda per la Fundació Familiar Catalana.
- ✓ 2.150 alumnes (curs 1999-2000).
- ✓ 15 estudis.

9. Universitat Jaume I

- ✓ La primera universitat valenciana creada per la Generalitat Valenciana, el 1991.
- ✓ 13.000 alumnes (curs 1998-99).
- ✓ 22 titulacions.

10. Universitat de Lleida

- ✓ Creada pel Parlament de Catalunya el 1991, es remunta, però, al regnat de Jaume II, quan el 1300 va concedir el privilegi de la seua fundació.
- ✓ 11.500 alumnes.

12. Universitat Oberta de Catalunya

- ✓ Creada el 1994, és la primera universitat catalana d'educació a distància, però els seus orígens cal situar-los a començament de segle amb la Mancomunitat de Catalunya.
- ✓ 7.500 alumnes (curs 1998-99).

13. Universitat de Perpinyà

- ✓ Creada per iniciativa de Pere III el Cerimoniós el 1350, no va sobreviure a la revolució francesa, fins que el 1957 inicia de nou les seves activitats.
- ✓ 8.565 alumnes (curs 1998-99).

14. Universitat Politècnica de Catalunya

- ✓ Nascuda el 1971, agrupa centres ja existents des del segle XIX.
- ✓ 30.443 alumnes (curs 1998-99).

18. Universitat Pompeu Fabra

- ✓ Creada el 1990 pel parlament de Catalunya.
- ✓ 7.808 alumnes (curs 1996-97).
- ✓ 14 titulacions.

19. Universitat de Pristina

- ✓ Els 16 rectors de les universitats de la Xarxa acordaren aquest any incorporar aquesta universitat com a símbol del programa de cooperació, solidaritat i suport en la reconstrucció del sistema universitari a Kosovo.

15. Universitat Ramon Llull

- ✓ Universitat privada creada el 1990 i reconeguda pel Parlament de Catalunya.
- ✓ 15.719 alumnes (curs 1998-99).
- ✓ 42 especialitats.

16. Universitat Rovira i Virgili

- ✓ Creada el 1991 pel Parlament de Catalunya, tot i que la presència universitària a Tarragona es remunta al segle XVI.
- ✓ 11.571 alumnes (curs 1996-97).
- ✓ 35 titulacions.

17. Universitat de València

- ✓ El 30 d'abril de 1499 els jurats de València van aprovar les constitucions de l'Estudi General, la primera universitat valenciana.
- ✓ 60.000 alumnes.

18. Universitat de Vic

- ✓ Reconeguda el 1997 pel Parlament de Catalunya, compta amb antecedents històrics a l'època medieval, com l'escola catedralícia.
- ✓ 3.800 estudiants (curs 1998-99).
- ✓ 22 titulacions.

ARXIU / DAVID VIJUESCAS

Campus de la Universitat d'Alacant. Aquesta universitat busca les seues arrels en la tradició humanística i l'esforç integrador renaixentista de la Universitat d'Oriola (1610-1824).

ferència que feia del tot impossible pensar en un pressupost equilibrat. Aquests darrers anys s'ha reflexionat sobre l'escassetat de recursos. Un percentatge important dels ingressos procedeix de la transferència dels pressupostos generals de la Generalitat valenciana. Segons la Universitat de València, la subvenció procedent de la Generalitat queda, un any i un altre, per sota les seves expectatives, i això obliga a fer pressupostos restrictius. El debat de la qualitat o de la funció de la universitat s'ajorna una vegada i una altra per causa de la discussió econòmica. Per aquest motiu, les cinc universitats valencianes han fet arribar a la Conselleria d'Educació que cal incrementar la partida pressupostària destinada a la subvenció universitària en un valor igual a l'1% del PIB de la Comunitat Valenciana. En el pressupost de l'any 1998, s'hi va incloure un import de subvenció que representava el 77,5% dels 22.679 milions del total, sense comptabilitzar-hi les inversions reals, l'import de les quals sumava prop de 6.200 milions de pessetes. La resta dels ingressos procedeixen de les taxes de les matrícules, que representen un 19% del total. El 4% restant procedeix d'ingressos propis. La subvenció segueix un model basat en el nombre d'estudiants. En aquest curs s'han matriculat 4.000 estudiants menys que no fa dos cursos, i la prolongació de l'estada dels estudiants a la univer-

sitat fa que disminueixin els "estudiants finançables". La reducció de la subvenció coincideix, a més, amb una alça dels costos.

La situació clama al cel. En general, la principal despesa de les universitats correspon a costos de personal. A continuació vénen les despeses de funcionament. Les despeses financeres, les transferències corrents i els actius financers acaben de configurar la graella de les despeses que tota universitat ha d'assumir. A Catalunya, en poc més d'una dècada, el nombre d'universitats s'ha quadruplicat. Si l'any 86 hi havia tres universitats, actualment n'hi ha onze, set de caràcter públic, tres de privades i una de no presencial. Però aquest increment dels campus universitaris no es correspon amb la demanda. La Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) ha designat un pressupost per a l'any 1999 de 28.461 milions de pessetes, xifra que equival a un increment del 6,9% respecte al del 1998. La principal font d'ingressos són les transferències corrents de la Generalitat, tot i que cada vegada cobren més importància les aportacions realitzades des de la Unió Europea i del sector empresarial. Pel que fa a la Universitat Autònoma de Barcelona, el pressupost del 1999 va ser aprovat pel Consell Social el mes de maig passat. És un pressupost de transició entre un període de decreixement d'ingressos per taxes acadèmiques, una congelació de les subvencions de les institucions públiques i dels programes competitiu i un nou període en el qual s'obre la perspectiva del contracte programa signat amb la Generalitat de Catalunya i les noves activitats de cursos de postgrau i de formació continuada. El pressupost significa potenciar els cursos de postgrau i de formació continuada i posar en marxa actuacions diverses per compensar la davallada demogràfica. Entre les accions prioritàries reflectides en el pressupost es destaca especialment l'enfortiment de l'ensenyament no presencial. La Universitat Oberta de Catalunya (UOC), que és una de les experiències més in-

novadores en ensenyament no presencial que es desenvolupa a l'estat i a Europa, ha aprovat un pressupost de 2.578 milions de pessetes. Un 58% hi és aportat per la Generalitat de Catalunya com a subvenció a l'activitat docent. En aquest cas, el pressupost és de clara contenció i va ser aprovat pel ple del Patronat de la Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya (FUOC). Aquest pressupost preveu un estricte compliment del contracte-programa signat per tres anys amb el Comissionat per a Universitats i Recerca. Això comporta un increment del 53% dels estudiants matriculats, amb la reducció d'un 14,5% del cost mitjà per estudiant i un increment del 3,3% dels recursos propis generats per la FUOC. Un 47% del pressupost és dedicat a despeses de personal i un 28% a contractació externa de serveis, d'acord amb la filosofia de disposar d'una estructura lleugera. Un 5% es destina a comunicacions. A Andorra la Universitat és a punt de començar. El model adoptat deixa al govern que aprovi tant el pressupost, com els imports i les matrícules que han de fer els estudiants. Les universitats públiques d'Andorra es financen amb l'import de les matrícules, la subvenció fixada per la llei de pressupost, les subvencions, els llegats i les donacions de tercers i amb ingressos derivats de les seves activitats. Gairebé totes les universitats dels Països Catalans es regeixen per un model de finançament obsolet lligat a un condicionant demogràfic. El descens de natalitat obliga les universitats a buscar noves fonts d'ingressos. La consolidació de les TIC empenyen amb força en l'evolució del sistema educatiu. La formació per Internet presenta, en aquest sentit, tot un nou paradigma. En la nova societat de la informació les fonts tradicionals del coneixement ja no tenen l'hegemonia del saber. La sortida de tota aquesta crisi del model universitari és, de moment, la formació continuada i de postgrau. D'aquí ve aquest excés d'oferta, dins i fora les xarxes telemàtiques.

Eulàlia Ferrando